

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТУВАННЯ НА РИНКУ ОРГАНІЧНОГО ПРОДОВОЛЬСЬВА

STATUS AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF INVESTMENT IN THE ORGANIC FOOD MARKET

У статті розглянуто стан органічного середовища в Україні під впливом підвищених факторів небезпеки зумовлених збройним конфліктом, наведено динаміку змін щодо площ сільськогосподарських угідь відведених під органічне виробництво та обґрунтовано причини скорочення операторів на ринку органічної продукції. Визначено лідерів ринку за кількістю сертифікованих виробників органічної сільськогосподарської продукції. Наведено фактори зниження обсягів реалізації продукції на внутрішньому ринку. Проведено SWOT-аналіз ефективності органічного виробництва в Україні в умовах військового стану. Обґрунтовано аспекти забезпечення стійкості та адаптації органічного виробництва в аграрному секторі України, шляхом впровадження та оптимізації інвестиційно-інноваційних стратегій. Обумовлено необхідність розвитку інфраструктури для органічної продукції з метою уникнення та нівелювання ризиків під час її післязрожайної обробки, зберігання та транспортування.

Ключові слова: аграрне виробництво, органічне землеробство, органічна продукція, оператори ринку, інвестиційно-інноваційні стратегії розвитку, інфраструктура ринку.

The article describes the importance of organic farming for the European integration of the country, as it meets the high standards of the European Union for environmental protection and product safety, contributing to improving the competitiveness of Ukrainian agricultural products on the world market. The article examines the state of the organic environment in Ukraine under the influence of increased risk factors caused by the armed conflict, provides the dynamics of changes in the area of agricultural land set aside for organic production, and substantiates the reasons for the reduction of operators in the market of organic products. The leaders in terms of the number of certified producers of organic agricultural products according to a standard equivalent to the organic legislation of the EU and NOP (USA) have been determined. The factors of the decrease in sales of products on the domestic market are given. A SWOT analysis of the effectiveness of organic farming in Ukraine under martial law was conducted. The aspects of ensuring the sustainability and adaptation of organic production in the agricultural sector of Ukraine, through the implementation and optimization of investment and innovation strategies, are substantiated. The need to develop the infrastructure for organic products in order to avoid and reduce risks during its post-harvest processing, storage and transportation is determined. In this article, we were presented with a list of probable causes of violations in the system of organic production, processing and transportation of products. The article defines that the implementation and optimization of investment strategies for the development of organic farming requires a systemic approach, which includes support for producers and operators of organic products, the use of advanced agrotechnical methods, the use of innovative technologies to increase the productivity and quality of organic products, the creation of an effective and safe supply chain, formation of reliable partnerships and establishment of high standards of product quality in order to gain recognition and trust of consumers for national organic products.

Key words: agriculture, agrarian sector, organic production, organic products, market operators, investment and innovation strategies, infrastructure.

УДК 635:338.439.5(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.9-23>

Мауер Д.Р.

здобувачка наукового ступеня
доктора філософії,
Полтавський державний
аграрний університет

Mauer Diana

Poltava State Agrarian University

Постановка проблеми. В умовах сьогодення Україна стикається з рядом викликів у економічно-соціальному, енергетичному та екологічному середовищах, де основним каталізатором підвищення ризиків наразі є військовий конфлікт, який в свою чергу посилюється демографічними та ресурсними втратами, економічною кризою, зниженням виробництва та екологічним терором. Наведені фактори в результаті призводять і до погіршення стану постулатів продовольчої безпеки, а отже, виникає потреба в активному переході на засади сталого розвитку, зокрема дотримання стратегій Європейського Зеленого Курсу. В контексті даних політичних документів, загострюється питання регулювання впливу сільського господарства на навколишнє середовище в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Коло питань пов'язаних з інвестиційно-інноваційними стратегіями розвитку органічного виробництва продукції в умовах військового

стану досліджувати такі науковці: Авраменко Д., Аранчій В., Бреус Д., Бутенко В., Висідалко А., Вовченко, В., Галаєва Л., Гаража О., Голбан Т., Горб О., Дорош А., Дорош О., Зоря О., Зоря С., Іванюта С., Кустовська О., Малахова Ю., Одарюк Т., Тертична, О., Тульчинська С., Чумаченко О., Якушенко Л., Яснолоб І., Ястребов П. та інші, але враховуючи політичну та економічну кризи в країні, питання не втрачає актуальні та потребує подальших наукових досліджень.

Постановка завдання. В попередніх працях, нами було розглянуто природорієнтовані рішення для інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва [3], у яких ми акцентували увагу на розвитку органічного виробництва, проте в умовах підвищення ризиків та загроз, пов'язаних з війною, вважаємо доцільним дослідити сучасні виклики та можливості органічного землеробства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах зростаючої продовольчої кризи у світі

через військові події на території України та обмежений експорт ЄС продовжує втілювати свою спрямованість на зелений курс, що включає плани розширення площі земель, призначених для органічного землеробства, а оскільки українські виробники відіграють ключову роль серед постачальників органічних кормів для тваринництва, досягнення цілей стратегії та перехід до кліматично-нейтрального сільського господарства є неможливим в ізолюваному контексті окремої країни [4].

У 2022 році в порівнянні з 2020 роком спостерігається значне скорочення кількості операторів на ринку органічної продукції – на 87 операторів, а також скорочення площі сільськогосподарських земель органічного та перехідного періоду, в тому числі земель з органічним статусом – в понад 1,5 рази (рис. 1). Наслідки військових дій мають своє відображення практично в усіх галузях та сферах аграрного виробництва, зокрема: окупація та знищення біологічно продуктивних територій, адже несуть загрозу забруднення та пошкодження ґрунтів, обмеження доступу до землі та ресурсів для здійснення сільськогосподарської діяльності; руйнація інфраструктури; переміщення населення та підвищений ризик екологічних катастроф.

Дані рис. 2 свідчать про скорочення операторів на ринку органічної продукції в усіх областях України та виділити основних лідерів за їх кількістю на ринку. Окрім того, у 2022 році обсяги реалізації національної органічної продукції на внутрішньому ринку значно знизилась у порівнянні з останніми

роками (рис. 3). Така динаміка зумовлена нестабільністю економіки країни, змінами пріоритетів у споживчих потребах населення, зовнішньою міграцією платоспроможного населення, зростанням валютного курсу, втратою частини ринків збуту, руйнацією та недостатнім рівнем інфраструктури, яка повинна нівелювати підвищені ризики під час післяврожайної обробки, зберігання та транспортування органічної продукції.

Органічне фермерство в умовах війни та погіршення продовольчого середовища характеризується як позитивними так і негативними аспектами, які, на нашу думку, доцільно висвітлили за допомогою матриці SWOT-аналізу (табл. 1).

Україна має високий потенціал щодо виробництва органічної продукції та просування на передові позиції на міжнародному ринку збуту органіки. Проте важливим аспектом в досягненні даних цілей стає впровадження інвестиційно-інноваційних стратегій операторів ринку в розвитку інфраструктури органічного господарства, з метою реалізації його потенціалу, шляхом нівелювання ризиків, що виникають в процесах обробки, зберігання та транспортування продукції (рис. 4) [3].

Окрім того, забезпечення стійкості та адаптації органічного виробництва в аграрному секторі України передбачає напрямки удосконалення інвестиційно-інноваційних стратегій щодо: появи нових виробників та операторів органічної продукції, модернізації та інноватизації техніки та технологій, диверсифікації органічного виробництва, розвиток альтернативних ринків збуту, розробки

Таблиця 1

SWOT-аналіз перспектив інвестування у розвиток органічного землеробства в Україні в умовах військового стану

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - локальне виробництво органічних продуктів зменшує залежність від імпорту та підвищує національну самодостатність у сфері продовольства; - зростання попиту на місцеві продукти; - споживачі, свідомі щодо ситуації в країні, можуть підтримувати місцевих виробників, включаючи тих, які виробляють органічні продукти; - збереження ґрунтів, водних ресурсів та біорізноманіття. - створення робочих місць у сільських регіонах, з метою розвитку місцевих громад та зменшення економічної нестабільності; - розвиток екологічної свідомості населення 	<ul style="list-style-type: none"> - спад економіки в умовах військового конфлікту зменшує платоспроможність населення, що впливає на їх готовність платити за дорогі органічні продукти; - виробництво органічних продуктів може виявитися менш конкурентоспроможним у порівнянні з імпортними аналогами, особливо за умови, коли їх вартість нижча; - військовий конфлікт призводить до обмеження доступу до ресурсів для органічного виробництва; - недостатній рівень належної інфраструктури; - залежність від експорту; - складність процесів сертифікації
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - посилення позицій місцевих органічних виробників на ринку; - диверсифікація виробництва органічної продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - руйнація інфраструктури, що забезпечує ефективність та продуктивність логістичних аспектів органічного виробництва та постачання; - незахищеність від екологічних катастроф; - високий рівень конкуренції з традиційним агросектором; - підвищені ризики, щодо експортної торгівлі; - невідповідна підтримка з боку держави, що обмежує можливості розвитку

ОРГАНІЧНА КАРТА УКРАЇНИ

станом на 31.12.2020 року

станом на 31.12.2022 року

Міністерство аграрної політики та продовольства України

Рис. 1. Порівняння органічних карт України за 2020 та 2022 роки [7; 8]

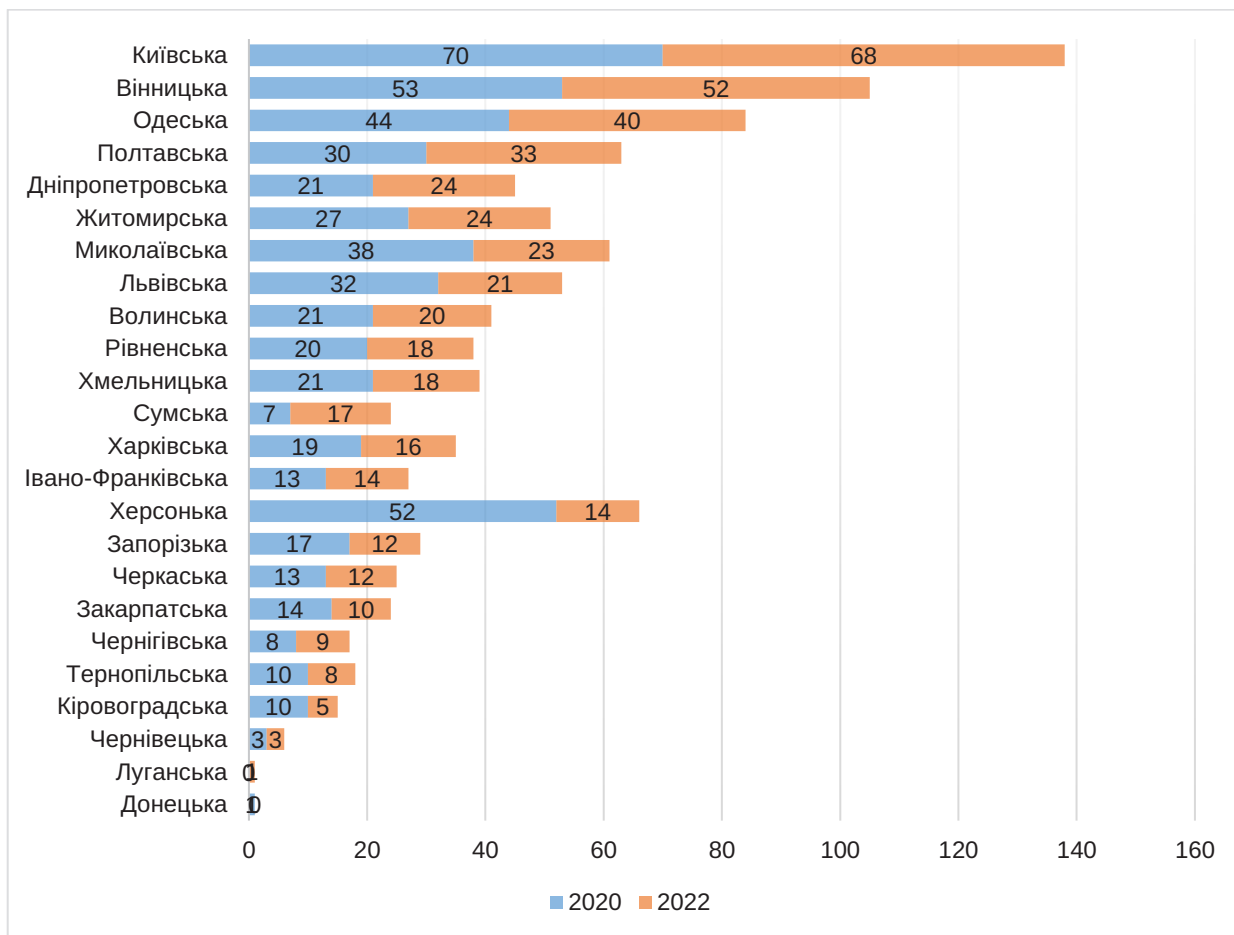

Рис. 2. Зміна загальної кількості операторів, включаючи 380 сільськогосподарських виробників сертифікованих за стандартом, що еквівалентний органічному законодавству ЄС та NOP (США) [7; 8]

Рис. 3. Реалізація органічної продукції за 2018–2022 на внутрішньому ринку України [9]

системи попередження та реагування на можливі ризики, забезпечення регенерації земельних угідь виснажених інтенсивним виробництвом та ракетними обстрілами, збереження біорізноманіття.

Висновки. Розвиток органічного господарства України відіграє важливу роль в досягненні глобальних стратегічних цілей, визначених стратегіями Європейського Союзу, щодо переходу до

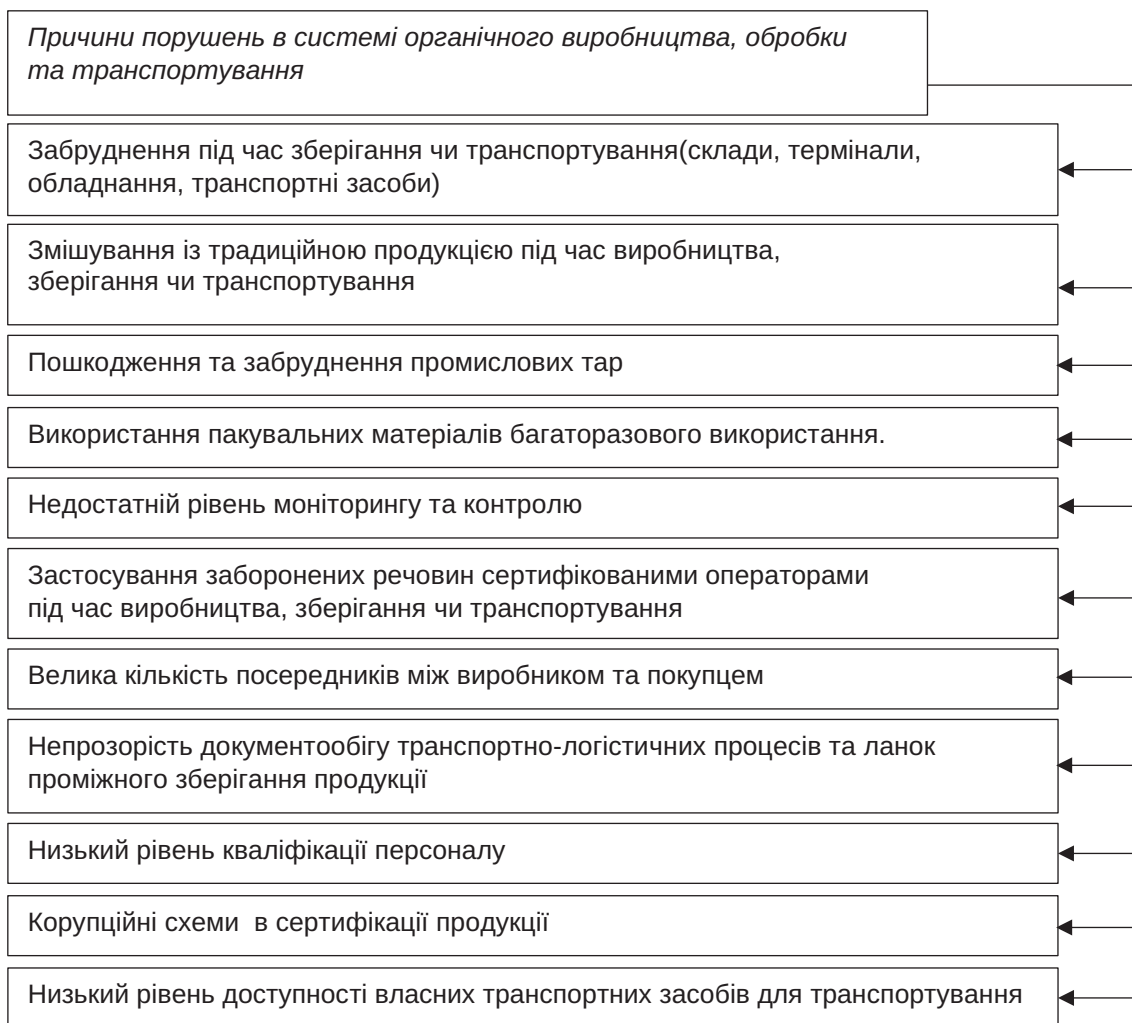

Рис. 4. Фактори підвищеного ризику при реалізації збуту органічної продукції

Джерело: систематизовано автором

кліматично-нейтрального континенту та розвитку аграрного сектору з урахуванням принципів екологізації. Україна має високий потенціал аграрного сектора, в тому числі – органічного виробництва, проте політична ситуація в країні, зумовлює виникнення глобальних викликів і для галузей органічного господарства, і для продовольчої безпеки як на національному, так і на світовому рівні. Покращення стану органічного землеробства в країні потребує значних законодавчих змін та активізації інвестиційної діяльності для впровадження інноваційних рішень. Впровадження та оптимізація інвестиційно-інноваційних стратегій розвитку органічного фермерства потребує системного підходу щодо: підтримки виробників та операторів органічної продукції, залучення передових агротехнічних методів, використання інноваційних технологій та механізмів підвищення продуктивності та якості органічної продукції, створення ефективного та безпечного ланцюга постачання, формування надійних партнерств, забезпечення високих стандартів якості продукції з метою визнання

та довіри споживачів до національної органічної продукції. Вище наведене зумовлено необхідністю забезпечення сталого розвитку агросектору та забезпечення продукції відповідно до високих стандартів якості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аранчій В.І., Зоря О.П., Голбан Т.Т. Стратегічні напрями інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва на галузевому та господарському рівнях. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 45. С. 33–38. URL: http://www.bsес.in.ua/journals/2019/45_2019/8.pdf.
2. Дорош О.С., Дорош А.Й. Фактори впливу на освоєння та розвиток органічного землекористування в умовах військового стану. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2023. Вип. 2. С. 82–91. URL: <https://journals.nubip.edu.ua/index.php/Zemleustriy/article/view/40460>.
3. Зоря О.П., Мауер Д.Р., Авраменко Д.І. Природоорієнтовані рішення для інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва. *Цифрова економіка*

та економічна безпека. 2022. Вип. 2(02). С. 104–109. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/76>

4. Зоря О.П., Зоря С.П., Мауер Д.Р. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення виробництва і переробки екологічно безпечної продукції тваринництва. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 60. С. 35–40. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/60_2021/9.pdf

5. Іванюта С.П., Якушенко Л.М.. Європейський зелений курс і кліматична політика України: аналіт. доп.; за заг. ред. А.Ю. Сменковського. Київ : НІСД, 2022. 95 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12>

6. Тульчинська С.О., Малахова Ю.Р. Органічне виробництво, як напрямок інтенсивного стратегічного управління агропромисловим підприємством. *Economic Synergy*, 2022. Вип. 4. С. 21–31.

7. OrganicInfo. Інфографіка: Органічна карта України 2020. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-map-of-ukraine-2020>

8. OrganicInfo. Інфографіка: Органічна карта України 2022. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-map-of-ukraine-2022>

9. Продажі органічної продукції за 2018–2022: внутрішній ринок *OrganicInfo*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/domestic-market-2018-2022>

REFERENCES:

1. Aranchii, V.I., Zoria, O.P., Holban, T.T. (2019) Stratehichni napriamy investytsiino-innovatsiynoho rozvytku ahrarynoho vyrobnytstva na haluzevomu ta hospodarskomu rivniakh [Strategic Areas of Investment-Innovation Development of Agricultural Production at the Industry and Economic Level]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 45, pp. 33–38. URL: http://www.bses.in.ua/journals/2019/45_2019/8.pdf

2. Dorosh O.S., Dorosh A.Y. (2023) Faktory vplyvu na osvoyennya ta rozvytok orhanichnoho zemlekorystuvannya v umovakh viys'kovoho stanu [Factors influencing the development and development of organic land use under martial law]. *Zemleustriy,*

kadastr i monitorynh zemel'. Vyp. 2, pp. 82–91. URL: <https://journals.nubip.edu.ua/index.php/Zemleustriy/article/view/40460>

3. Zoria O.P., Mauer D.R., Avramenko D.I. (2022) Pryrodooriyentovani rishennya dlya investytsiyno-innovatsiynoho rozvytku ahrarynoho vyrobnytstva [Nature-oriented solutions for investment and innovation development of agricultural production]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*. Vyp. 2(02), pp. 104–109. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/76>

4. Zoria O.P., Zoria S.P., Mauer D.R. (2021) Kontseptual'ni zasady investytsiynoho zabezpechennya vyrobnytstva i pererobky ekolohichno bezpechnoyi produktsiyi tvarynnyctva [Conceptual principles of investment support for the production and processing of ecologically safe livestock products]. *Infrastruktura rynku*. Vyp. 60, pp. 35–40. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/60_2021/9.pdf

5. Ivanyuta S.P., Yakushenko L.M. (2022) Yevropeys'kyy zelenyy kurs i klimatychna polityka Ukrainy: analit [The European Green Course and the climate policy of Ukraine: an analysis]. dop.; za zah. red. A.Yu. Smenkovs'koho. Kyiv: NISD, 95 p. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12>

6. Tul'chyns'ka S.O., Malakhova YU.R. (2022) Orhanichne vyrobnytstvo, yak napryamok intensyvnoho stratehichnoho upravlinnya ahropromyslovym pidpryemstvom [Organic production as a direction of intensive strategic management of an agro-industrial enterprise]. *Economic Synergy*. Vyp. 4, pp. 21–31.

7. OrganicInfo. Infografika: Orhanichna karta Ukrainy 2020 [Organic map of Ukraine 2020]. Elektronnyy resurs. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-map-of-ukraine-2020>.

8. OrganicInfo. Infografika: Orhanichna karta Ukrainy 2022. [Organic map of Ukraine 2022]. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/organic-map-of-ukraine-2022>

9. Prodazhi orhanichnoyi produktsiyi za 2018–2022: vnutrishniy rynek. *OrganicInfo.ua*. URL: <https://organicinfo.ua/infographics/domestic-market-2018-2022>.